

"Bir Dolu Çamlıca Camisi var İstanbul'da..."

Çamlıca Camisi yarışmasında dernek tarafından yapılması için tercih edilen proje geniş yankı bularak tartışılıyor... Korhan Gümüş, Ersen Gürsel, Doğan Hasol, Doğan Kuban, Bülent Özer ve Doğan Tekeli'den aldığımız görüşler yalnızca camiye ilişkin değil Çamlıca'da cami yapılması fikri ve bunun yaşama geçirilmesi sürecindeki sorunlara işaret ediyor.

21 Kas
2012

yapi.com.tr

5

Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın "İstanbul'un her yerinden görülecek" tanımlaması ile ilk kez ortaya atılan Çamlıca Tepesi'ne dev bir cami yapma projesi ilk günden başlayarak yoğun tartışmalara konu oldu. Proje Kültür ve Turizm Bakanı **Ertuğrul Günay** tarafından "böyle bir proje yok" açıklaması ile yalanlanmıştı. Daha sonra Çamlıca Tepesi'ne yapılacak caminin projesini hazırlamak üzere Kahramanmaraş Belediyesi İmar Müdürü **Hacı Mehmet Güner**'in Başbakan tarafından görevlendirildiğine ilişkin haberler yer almıştı. Son olarak caminin yapımı için **İstanbul Cami ve Eğitim Kültür Hizmet Birimleri Yaptırma ve Yaşatma Derneği**'nce bir proje yarışması düzenlenmişti. Osmanlı Türk mimarisi üslubunu yansıtacak 30.000 kişilik cami için 62 çizim derneğe teslim edildi. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekânsal Planlama Genel Müdürü **Mehmet Ali Kahraman**'ın başkanlığını yaptığı ve çoğunluğu **TOKİ** mimarlarından oluşan 7 kişilik jürinin birinciliğe değer bir proje bulamadığı açıklandı. İki proje ikinciliğe layık görülürken proje sahipleri toplam 225 bin lira para ödülü kazandı. Birincilik ödülü olan 300 bin lira para ödülü sahipsiz kalırken iki projeye de üçüncülük ödülü verildi. Sonuçların kamuoyuna açıklanmasının ardından da dernek yönetimi dereceye giren projeler arasından **Hayriye Gül Totu** ve **Bahar Mızrak**'ın çizimini yaptığı proje uygulanmak üzere seçti.

Çamlıca Camisi yarışmasında dernek tarafından yapılması için tercih edilen proje hem basında hem de mimarlık camiasında geniş yankı bularak tartışılıyor... Biz de mimarlara (**Korhan Gümüş, Doğan Hasol, Doğan Tekeli, Doğan Kuban, Ersen Gürsel, Bülent Özer**), bu projeye ilgili görüşlerini sorduk. Yalnızca camiye ilişkin değil Çamlıca'da cami yapılması fikri ve bu fikrin yaşama geçirilmesi sürecine ilişkin sorunlara işaret eden yorumlarında şunlara değindiler:

Korhan Gümüş: "Bu tip ürünler ancak sıradan, anonim süreçlerle ortaya çıkar. Böyle yarışmacı bir ortamda bu projenin fotokopi çekmekten bir farkı yok. Zaten illüstrasyonda da gözüküyor, çevre düzeniyle vs. aslından daha ilkel temsil edilmiş. Keşke fotokopisini çekselerdi, bugün çok gelişmiş fotokopi teknikleri var. O tekniklerle yapsalar belki daha mükemmel olabilir. Bunu bir de proje diye

sunmaları bence anlamsız. Aynısını fotokopi çeksinler, ondan sonra da biz bunu yapıyoruz desinler, aynısını da yapsınlar. O zaman şapkamızı çıkaralım. Çünkü taklit etmek dünyanın en zor işidir. Taklit yapmak imkânsız bir şeydir aslında. Çünkü içinde bulunduğu özgün üretim koşullarını yaratamayacakları için, taklit her zaman, “ben bir yalandan ibaretim” diye söyler. Bu yarışma Türkiye’nin geleceğiyle ilgili çok önemli bir göstergedir. Belki de Ayasofya’dan daha fazla konuşulacak çünkü bir modernleşme problemi ile karşı karşıya Türkiye. Modernleşmenin bütün normlarını, üst sınıfın dayattığı ayrıcalıklar olarak kavradı bugünkü yönetim. Siyasi tarihini bunun üstüne inşa etti. Yani modernler; zenginlerdir, üst sınıflardır. Batılılardır. Batılılaşma dediler bir kere bu olaya. Yani modernitenin kendi problemini bir stil problemine indirgediler. Batılı yaşam tarzı... Camiye benzemeyen camiler yapmak isteyen birtakım uçuk insanlar... “Bunlar zaten Avrupalı, kiliseye benzetiyorlar camileri” diye baktılar. Onun için burada zaten sınıfsal bir çelişki var.

İkinci ödüle değer görülen öteki proje modern olarak sunuluyor... Bu da çevir kazı yanmasın usulü... Modernlik böyle bir ikilem değildir, bir stil değildir. Bir tane geleneksel olan var. Bir de modern olan var, onun hakkını da yemeyelim, ona da yaşama hakkı tanıyoruz. Böyle bir şey olamaz. Modernlik tam da bu meseleyi sorgulamak demektir. Yani mimarlar bir sabah uyanıp yeni bir mimarlık yaratmaya karar vermiş değiller. “geleneksel form budur” diye bize dayatan bir yaklaşım var. Bu bir yolsuzluktur her şeyden önce. Ancak bu meselenin bu şekilde gündeme gelmesi, modernleşme sürecinin kendi içindeki bir yalanı, kendi içindeki bir sorunu ortaya koyduğu için anlamlı. Çünkü modernliği de Türkiye’de bir elit, farklı bir yaşama biçimi olarak sunuyor topluma.

Zaten Tarihi Yarımada’da koruma diye yapılan şeylerin çoğu aslında Çamlıca Camisi’dir. Süleymaniye’de yapılan, Nevşehirli İbrahim Paşa kompleksindeki, İBB’nin karşısındaki bina, Çamlıca Camisi’dir. Şu anda ihya diye yapılan bir dolu Çamlıca Camisi var İstanbul’da. Dolayısıyla Çamlıca Camisi de iktidar alanının temsilidir, en görünür hale getirilmesi, en tepe noktası...”

Ersen Gürsel: “Bu kentin her mekânı aynı değerde değildir. Çamlıca, İstanbul’un doğal ve kültürel mirasıdır; Çamlıca’ya cami yapılıp yapılamayacağı sosyal bir konudur ve planlama ile ilişkilidir. Çamlıca tepesine nasıl bir cami yapılabilir sorusu, kamuoyunu yanıltmak ve yönlendirmek için açılmış bir tartışmadır. İster herkesin katılımına açık bir yarışma, ister tercihli mimar olsun, bu projelerin hiçbirine bu kentte yaşayan bir mimar olarak katılmam mümkün değil.

Aklıma, bu kentin bir belediye başkanı var mı ve bu belediye başkanı kime karşı sorumlu sorusu geliyor. Bu kente karşı mı, yoksa başka üst organlara karşı mı sorumlu, esasında bu, kentin geleceğini belirleyecek en önemli konulardan biri.

Seçilen projeye gelirsek; mimarlık eğitimi almakla mimar olunmaz. Sinan'ın eserlerini taklit etme becerisini dahi gösteremeyen mimarların projesine ne söylenebilir ki? Bugüne kadar, kentin kültürel ve tarihi mirasına karşı bu derece bir tahribat yapılmamıştır. Jüri çok önemlidir. Jüri müessesesi yalnızca proje seçmekle değil, şartnamenin hazırlanmasından binanın inşaatına kadar sorumluluk taşıyan, özel yetkilerle donatılmış bir yapıdır. Eğer işveren baskısı varsa, jüri olmaktan çıkar. Terk etme becerisini ve ahlakını da göstermeleri gerekir. Burada etik bir davranış sözkonusudur. Jüri diyor ki; "seçemedik" bu olabilir. Ama, "Değerlendirmeyi işverene bıraktık" denemez. 50 yıl önce mimarlık okullarında cami projesi tasarımları vardı; öğrenci projesi olarak verilirdi. 50 yıl önce çok daha modern camiler tasarlanırdı, unutuldu. Sinan'ın taklitlerini yapıyoruz. Çok da büyük günah işliyoruz; bir miras nasıl böylesine tüketilebilir? Sanki mimari mirasımıza karşı bir yarış içindeymişiz gibi geliyor bana".

Doğan Hasol "Çamlıca'ya cami yapılamaz mı? Gerekiyorsa, araştırılır, incelenir, orada yapılması uygunsa yapılır. Ancak böyle yapılmaz... Bu yöntemle yapılmaz.

Açılan yarışma yarışma değil. Jüri, jüri değil. Yarışma için verilen süre son derece yetersiz. Anlaşılmaz bir telaş var. Bu koşullar altında açılan yarışmanın sonucu da böyle olur.

Elde edeceğimiz ürün bir mimarlık yapıtı olmaz. Varılan sonuç, yola çıkış iddiasıyla, İstanbul'un her yerinden görülecek görkemli bir cami iddiasıyla hiç bağdaşmıyor.

Bütün dünya, Türkiye 21. yüzyılda mimarlık alanında ancak bunu yapabiliyormuş diyecek hayretle...

Ülkem adına, İstanbul adına, Çamlıca adına üzgünüm... Türk mimarlığı adına üzgünüm. Bunu hak etmediğimizi düşünüyorum"

Doğan Kuban: "Çamlıca Tepesi cami için yanlış bir seçimdir. İslam camileri cemaatin ayağında yapılır. Nerede cemaat orada cami. İstanbul'un bütün büyük sultan camileri çarşıların yanındadır. Bayezid, Süleymaniye, Sultan Ahmet, Yenıcamı, Nuruosmaniye. Namaz, camiden önemlidir. Onun için de her yerde kılınır. Yüksek yerlere eski Yunan tapınakları yapıldı. Partenon gibi. Çamlıca'ya bir cami yaparsanız yeraltında on bin arabalık da otopark gerek. Oraya fakirler gelemmez.

Sultan Ahmet Camisini örnek alan ilk proje, bütün boyutlarıyla sözü edilmeyecek kadar ilkel. Ortadaki Kuzey Mezopotamya minarelerine benzeyen cüce kule ise anlamsız ve mekân tasarımını unutmuş bir öneri. Arabistan'daki yapılardan ilham aldığı söylenebilecek ikinci proje çok daha kaliteli.

50 yıl önce İTÜ öğrencileri, hem de küçük sınıflarda bunlardan çok daha iyi cami projeleri yaptılar.

Cami projesi yapanlar ve jüriciler hiç olmazsa, Kocatepe yarışmasına girenlerin projelerini, **Vedat Dalokay**'ın İslamabad Camisini, Bağdat Büyük Camisi yarışmasına giren projeleri, Abu Dabi Büyük Cami yarışmasına giren camileri, Köln Cami yarışmasına giren camileri görüp olup bitenler hakkında bir fikir sahibi olmalılar.

Önemli bir konu daha: İstanbul en büyük ve en güzel kentimiz. Cami de toplumun tümünü ilgilendiren çok önemli bir mimari konu. Bu ciddi konu Türk mimari kamuoyunun görüşüne önem verilerek ele alınsa bundan daha iyi ve dünyayı daha çok etkileyecek sonuçlar alınmaz mı?"

Bülent Özer: "Sözün bittiği yerdeyiz. Denecek çok bir şey yok. "Eklektisizm" ve taklitçilikle ilgili bunca yıldır yazıyoruz. Ama ortaya çıkan sonuç korkunç. Olacak şey değil..."

Doğan Tekeli : "Çamlıca'da cami yapılmasına ilke olarak karşıyız. Ama ille de yapılacaksa, Çamlıca'dan soyut olarak düşündüğümüzde de, açılan yarışma sonucunda yapılacağı duyurulan projenin yapılmasını doğru bulmuyorum.

Yarışmaya çıkılması prensip olarak doğrudur; ancak yarışma şartnamesi ve jürisi doğru değil. Yarışma zaten sakat doğmuştur; usulleri doğru olmayan bir yarışmadır. Mimarlar Odası da yarışmanın yerini

tasvip etmediği için, katılınmasını tavsiye etmemiştir. Bu nedenle pek çok mimarımız yarışmaya katılmadı. Oysa Şişli Belediyesi'nin Halide Edip Adıvar Külliyesi yarışmasına 140, Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin tip cami yarışmasına 240 proje katılmıştı. Burada şartname uygun olmadığı, süresi son derece kısa olduğu için 62 katılım olduğunu biliyoruz.

Jüri, "birinciliğe değer eser bulunamamıştır" diyor; ama böyle bir hakkı yok. Yönetmeliğe göre jüri, birinciliği vermek zorundadır. Bunu yapmayıp da iki ikinci, iki üçüncü vs seçmesi de yönetmeliğe uygun değil. Çünkü bir konuda biri bir yönü, diğeri bambaşka bir yönü gösteren iki projenin ikinci seçilmesi de doğru değil. Jüri burada sorumluluğu üzerinden atmış; isterseniz çağdaş, isterseniz de 16 yüzyıl taklidi bir cami yapın demiştir. Dolayısıyla jürinin düşüncesinin ne olduğu belli olmamıştır. Kentin Avrupa yakasındaki büyük camilere baktığınız zaman hangi sultana ait olduğunu biliyorsunuz; ama Anadolu yakasındaki bu tepede onlara benzer bir cami gördüğünüzde sorulacak acaba bu hangi sultanın camisi diye. Çünkü onlara çok benziyor.

Eğer Çamlıca'ya mutlaka cami yapılması gerekiyorsa, bundan sonraki süreçte yeni bir yöntem bulunup, caminin yeniden projelendirileceğini düşünüyorum. Çok güçlü bir muhalefet var".